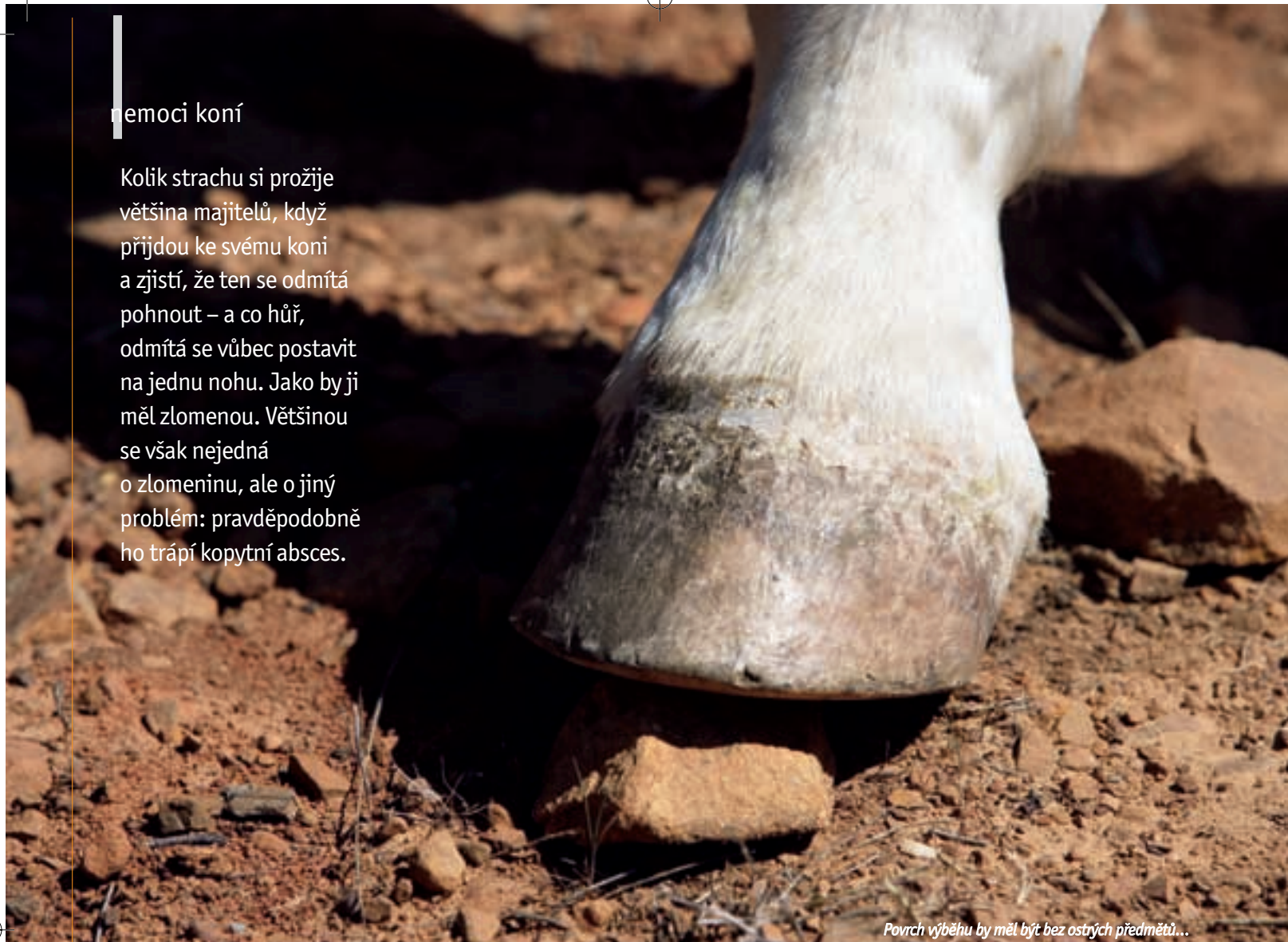

Nemoci koní

Kolik strachu si prožije většina majitelů, když přijdou ke svému koni a zjistí, že ten se odmítá pohnout – a co hůř, odmítá se vůbec postavit na jednu nohu. Jako by ji měl zlomenou. Většinou se však nejedná o zlomeninu, ale o jiný problém: pravděpodobně ho trápí kopytní absces.

Povrch výběhu by měl být bez ostrých předmětů...

Když se řekne kopytní absces

zajímavosti

Absces je nahromadění hnisu ve vytvořené dutině; v případě kopyta se jedná o hnisavý zánět ve škáře, kde se hnis, hromadící se mezi škárou a rohovinou, nemá kam rozpínat, vytváří tak velký tlak a způsobuje bolest a kulhání.

Jak se dostane hnis do kopyta

Příčin vzniku abscesu je hned několik.

Podstatou je vniknutí bakterií z vnějšího prostředí do citlivé kopytní škáry, kde vzniká infekce. K tomu dojde buď primárně probodnutím rohoviny ostrým předmětem, čemuž říkáme nášlap, nebo častěji sekundárně průnikem infekce do kopytní škáry prasklinami či jinými otvory v kopytním pouzdře. Zde se jedná především o poškození bílé čáry, oslabení rohoviny následkem onemocnění či nesprávné úpravy kopyta, otvory po podkovicích apod. Příkladem jsou koně, kteří jsou hned po trimu vyvedeni do blátivého výběhu. Snad nejčastější příčinou je však nesprávná úprava, která vede k nerovnováze kopyta, či agresivní odstranění rohoviny chodidla bě-

Obr. 1: Separovaná kopytní stěna u přerostlého bosého kopyta, v níž byly natlačené drobné kamínky.

hem trimu. Postižená bývají i suchá nebo naopak příliš vlhká kopyta, u nichž se vydruluje bílá čára nebo praská kopytní stěna.

Na pováženo je i teorie zastánců „bosého trimu“, že následkem sníženého prokrvení určité části kopyta (těsné patky, úzká podkova aj.) dochází k odumření tkání uvnitř, nahromadění hnisu a vzniku abscesu, který má tendenci se po zlepšení krevní cirkulace v kopytě provalit ven. Jako příklad slouží častý vznik abscesů u koní, kterým byly po dlouhé době sundány podkovy a kopyta se nechala naboso.

Nahromaděný hnis se stále rozpíná a k tomu si hledá cestu nejmenšího odporu; ten je většinou v korunce. Může se provalit i v místě oslabené kopytní stěny či praskliny. Když dojde k provalení hnisu, infekce se obvykle zastaví a koni se uleví.

Přestože se absces může zahojit i sám, rozhodně se nedoporučuje nechat to být – je třeba situaci řešit, ať už z etického hlediska (velká bolest), tak i z veterinárního (možné komplikace).

Jak kopytní absces poznat

Někdy jsou příznaky nápadné i pro laika.

1. Téměř vždy, když kůň náhle či silně okulhá nebo se odmítá postavit na nohu, je příčinou kopytní absces. Vzácněji se jedná o zlomeninu, například kopytní kosti.
2. Často kopyto hřeje, korunka je oteklá a lze nahmatat puls na prstních tepnách; to jsou příznaky jakéhokoli zánětu nebo infekce v kopytě, tedy i abscesu.
3. Někdy lze v kopytě najít zabodnuté cizí těleso; to je třeba na místě nechat až do příchodu přivolaného veterináře. Pokud je to nemožné (zarazilo by se ještě hlouběji, vadí pohybu apod.), je třeba dobře označit (fixem) místo zabodnutí, zaznamenat směr a změřit hloubku.
4. V ostatních případech je dobré nejdříve posoudit způsob došlapování koně. Pokud je rána v chodidle v oblasti špičky kopyta, kůň má tendenci našlapovat výrazně na patky, je-li na vnitřní straně, kůň více zatěžuje vnější stranu; a naopak.
5. Dále je třeba kopyto důkladně očistit kartáčem nebo v případě potřeby kopytním nožem odstranit přebytečnou rohovinu a prohlédnout ho. Hledají se praskliny či kamínky v bílé čáře, otvory po hřebíku nebo podkováku, černá místa na chodidle, střelce, patkách či nosném okraji. Prohlédnout je třeba i korunkou.
6. Pokud se najde černá linka nebo díra a vyřízne se trochu kopytním nožem, často se otevře dutinka, ze které vyteče naředěný exsudát. Pokud veterinář najde takovou ranku, zavede do ní sterilní sondu, zjistí hloubku a určí, zda nejsou zasaženy důležité struktury kopyta. Pomocť může také kontrastní rentgenový snímek, kdy se do otvoru vpraví kontrastní látka a ta na rentgenovém snímku ukáže, kam až dutinka zasahuje.
7. Základem každé diagnostiky kulhání by však mělo být důkladné vyšetření kopyta diagnostickými kopytními kleštěmi. Je třeba systematicky promáčkat především bílou čáru, střelku a střelové rýhy. Kopytní absces se obvykle projeví tím, že určité místo je na tlak bolestivé. Pokud se kopytními kleštěmi zjistí bolestivost celého kopyta, je možné, že se jedná o zlomeninu kopytní kosti. Tuto diagnostiku je dobré přenechat na veterináře.
8. V případě podezření na poranění hlubokých kopytních struktur udělá veterinář rentgen.
9. Dalšími příznaky může být zvětšení náplně šlachové pochvy ohýbačů prstu těsně nad spěnkovým kloubem. Někdy se může rozvinout flegmóna provázená horečkou a změnou celkového zdravotního stavu, či další komplikace nášlapu.

Obr. 2:
Chodidlový absces provalený chodidlem.

Jak se léčí kopytní absces

Přestože kopytní absces se obvykle může „vyřešit“ sám, a to provalením v korunce, je z etického i zdravotního hlediska vhodné tomu zabránit a vytvořit pro něho mnohem vhodnější drenáž skrze rohové pouzdro. To provede veterinář nebo zkušený podkovář.

Po zjištění místa abscesu je nutné celé chodidlo, střelku a střelové rýhy pořádně vyčistit a umýt. V místě rány se kopytním nožem vyřízne otvor minimálně 3/4 cm velký a zasahující až do místa, kde se absces nachází. Stěny drenážního otvoru nemají být kolmé, aby se otvor nezavíral. Hnis se uvolní a vyteče.

Po této drenáži je třeba ránu vyčistit a vydezinfikovat; ideální je roztok povidonu jodidu. Vzniklý otvor se pak vyplní tampónem namočeným do dezinfekce a na kopyto se přiloží kvalitní a pevný obvaz, který ho bude chránit před vlhkostí a nečistotou. Místo obvazu lze použít řádně čistou a vydezinfikovanou „botu“. Kůň se musí držet na čistém a suchém místě. Především v případě nášlapu je třeba s veterinářem domluvit podání protitetanového séra nebo přeočkování. Veterinář také rozhodne, zda bude třeba podávat antibiotika, jaká a jak dlouho. Drenáž podporuje provádění koně, protože zlepšuje krevní cirkulaci.

Pokud nelze provést drenáž zespoda, je třeba vyčkat na provalení korunkou – je to však delší a bolestivější proces. K tomu poslouží takzvané zapařovávky či jiné vlhké a teplé obvazy (lněné semínko, Epsomova sůl, ovocný ocet apod.), které změkčí rohovinu a podpoří prokrvení. Jakmile se však zjistí místo vstupu infekce na chodidle, střelce či v bílé čáře, je třeba ho ihned otevřít, aby se provalení abscesu korunkou stačilo zabránit.

I v případě, že už se absces provalil korunkou, nelze nechat situaci osudu. Nejdříve se kopyto denně namáčí do dezinfekčního roztoku nebo například do roztoku Epsomovy soli (síran hořečnatý). Jakmile se najde původní místo vniknutí infekce, vyřízne se v něm otvor, jak bylo popsáno výše. Jednou denně po dobu asi 2 - 3 dnů se pak vzniklý kanálek proplachuje od korunky 1% roztokem povidonu jodidu. Potom se opět otvor vyčpe tampónem nasáklým povidonem jodidem a přiloží se pevný obvaz či „bota“. Jakmile se rána začne hojit, tato procedura se provádí už jen každé 3 - 4 dny, pokud zůstane obvaz suchý. Rána musí být neustále v čistotě a suchu, dokud se nezhojí.

Pro hojení je pak vhodný pohyb koně. Jakmile rána vyschne a není vidět žádný výtok, lze na kopyto opět přibít podkovu, avšak ta se opatří plným chodidlem, které novotvořenou rohovinu na spodní straně kopyta chrání. Předtím se do chodidla namačká antibakteriální přípravek. Podle rychlosti hojení se chodidlo nechá nebo sundá. Pokud má kopyto zůstat bosé, je třeba ho před poraněním chránit například nazouvací „botou“.

Někdy se léčba protáhne a postižené místo je třeba znovu otevřít nebo odstranit větší část podminovaného chodidla či kopytní stěny.

Některé komplikace související s kopytním abscesem

Především v případě nášlapu může s cizím tělesem proniknout infekce do hlubokých kopytních struktur a způsobit tam vážné poškození. Velmi nebezpečné jsou bodné rány ve střední třetině střelky, protože mohou zasáhnout podotrochleární burzu. Bodné rány chodidla před střelkou mohou způsobit zánět kopytní kosti, může dojít i k její zlomenině či nekróze, při nášlapu v oblasti patek může dojít k vážnému poškození patkového polštáře, při průniku infekce mezi lístky kopytní stěny může vzniknout závažná infekce, která je ve větším rozsahu podobná schvácení kopyt. V neposlední řadě je nutné jmenovat tetanus, protože vnitřek kopyta je pro množení tetanových bakterií ideální prostředí. Ostrý předmět může někdy projít dokonce i do kopytního kloubu, kde způsobuje vážnou infekční artritidu. Ostrý předmět či infekce z okolí může proniknout až ke kopytním chrupávkám, následkem bývá jejich hnisavý zánět až nekróza.

Diagnostika i léčba těchto komplikací přísluší výhradně veterináři, bývá náročná, zdlouhavá a bohužel mívá nejistý výsledek. Například podle jednoho výzkumu se z 38 koní postižených bodnými ranami v podotrochleární burze či střelkové kosti i přes řádné ošetření uzdravilo pouze 12 koní.

Aby absces nevznikl

Nebezpečnému nášlapu se lze vyhnout tak, že se povrch výběhu, jízdárny a boxu bude stále kontrolovat, aby byl bez ostrých předmětů.

Dále je potřeba udržovat kopyto zdravé, vyvážené a silné, aby mělo svoji přirozenou schopnost odolávat vnějším vlivům. Sem patří správné kmení, pohyb koně i správný způsob upravování kopyt. Při bosém trimu se nesmí odstranit velká část ochranné rohoviny, je třeba kopyto upravovat po troškách a často – na to se rádo zapomíná. Je třeba kopyto upravovat tak, aby se zabránilo separaci kopytní stěny či jejím praskání. Vhodným managementem je třeba zabránit přesušení i přemočení kopyta.

A samozřejmě jakékoli akutní kulhání je třeba co nejdříve nechat vyšetřit. ■

MVDr. Dominika Švehlová
Foto archiv autorky